

Sygn. akt III USK 490/21

POSTANOWIENIE

Dnia 23 lutego 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jolanta Frańczak

w sprawie z odwołania W. J.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w O.

o jednorazowe odszkodowanie,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 23 lutego 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej odwołującego się od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w O.

z dnia 25 marca 2021 r., sygn. akt V Ua (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w O. wyrokiem z dnia 25 marca 2021 r. oddalił apelację wnioskodawcy W. J. od wyroku Sądu Rejonowego w O. z dnia 4 września 2020 r., którym oddalono jego odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. odmawiającej mu jednorazowego odszkodowania i ustalenia procentowego uszczerbku na zdrowiu w związku z wypadkiem przy pracy wnioskodawcy z dnia 27 listopada 2018 r.

W wyrokach Sądów *meriti* przyjęto, że przedmiotem sporu jest prawo wnioskodawcy do jednorazowego odszkodowania z tytułu wypadku przy pracy w związku z prowadzoną pozarolniczą działalnością gospodarczą, w ramach której wnioskodawca tworzył konstrukcje metalowe. W dniu wypadku wykonywał on bowiem na terenie siedziby firmy elementy konstrukcji wiaty metalowej. Na skutek

wypadku przy pracy rozpoznano u wnioskodawcy całkowite zerwanie mięśnia nadgrzebieniowego. Zgodnie z opinią biegłego ortopedy - traumatologa obraz chorobowy stwierdzany u wnioskodawcy w obu barkach nie jest wynikiem przebytego niewielkiego skręcenia barków, ale wynikiem przewlekłego procesu chorobowego. Biegły stwierdził, że doznana przez wnioskodawcę w dniu 27 listopada 2018 r. kontuzja jedynie wyzwoliła i zaostrzyła istniejące dolegliwości w zakresie barków. Rozpoznając apelację Sąd Okręgowy dopuścił dowód z uzupełniających opinii biegłego ortopedy, zlecając, aby biegły uwzględnił utrwalone poglądy orzecznicze, zgodnie z którymi, „przyczyna zewnętrzna wypadku przy pracy występuje wówczas, gdy stanowi przyczynę sprawczą, nie musi być wyłączna, nie jest wykluczone uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy pomimo stwierdzenia choroby samoistnej, jeżeli dochodzi do działania zespołu przyczyn o charakterze mieszanym. Konieczne jest, by pogorszenie stanu zdrowia będące następstwem procesu chorobowego nie nastąpiło samoistnie, bez udziału czynnika zewnętrznego”. Biegły wskazał, że występujące u wnioskodawcy zmiany degeneracyjne obu barków są wynikiem wieloletniego procesu zwyrodnieniowego i spowodowane są wieloletnią pracą związaną z obciążeniem fizycznym kończyn górnych, zwłaszcza wykonywania pracy przy uniesionych ramionach. W aspekcie zabiegu wykonanego krótko po zdarzeniu, kwalifikowanym przez wnioskodawcę jako wypadkowe, wyraźnie powiązano działania operacyjne związane z zaawansowanym procesem zwyrodnieniowym, a nie z urazem. W konkluzji Sąd Okręgowy przyjął, że wnioskodawca nie doznał stałego lub długotrwałego uszczerbku na zdrowiu w wyniku wypadku przy pracy, a zatem nie przysługuje mu z tego tytułu jednorazowe odszkodowanie.

Wnioskodawca zaskarżył wyrok Sądu Okręgowego w całości skargą kasacyjną, zarzucając zaskarżonemu wyrokowi: 1) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy - art. 278 § 1 k.p.c., przez polecenie biegłemu na jego podstawie dokonania analizy orzecznictwa w ramach wydawanej opinii, czym przekroczone zostało upoważnienie Sądu zawarte w tym przepisie do zasięgnięcia wiadomości specjalnych od biegłego, a przekazana została kompetencja sądu do oceny całości materiału dowodowego określona w art. 233 § 1 k.p.c., a także do bezpośredniego wydania wyroku przez sędziów sądu,

o czym mowa w art. 323 k.p.c., 2) naruszenia przepisów prawa materialnego - art. 3 ust. 3 pkt 8 ustawy z dnia 30 października 2002 r. o ubezpieczeniu społecznym z tytułu wypadków przy pracy i chorób zawodowych (obecnie jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1205 ze zm.; dalej: ustawa wypadkowa), przez błędną wykładnię, polegającą na bezzasadnym założeniu, że wystąpienie choroby (przyczyny wewnętrznej) związanej z narządem ruchu wyklucza zaistnienie przyczyny zewnętrznej - szarpnięcia wiertarki - co spowodowało uraz.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania oraz o zasądzenie na jego rzecz kosztów postępowania za wszystkie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego z uwagi na brak jasnego rozgraniczenia zakresów „przyczyny wewnętrznej” od „przyczyny zewnętrznej w warunkach przyczyny wewnętrznej (choroby)” oraz na przesłankę nieważności postępowania, wynikającą z przekazania kompetencji sądu (analiza orzecznictwa) biegłemu. W ocenie skarżącego sądy dostrzegając występowanie przyczyny wewnętrznej, decydują się poprzestać na tym stwierdzeniu i nie sprawdzać wystąpienia możliwości „przyczyny zewnętrznej w warunkach przyczyny wewnętrznej”. Skarżący uwypuklił, że Sąd drugiej instancji polecił biegłemu dokonanie analizy orzecznictwa, co bezdyskusyjnie jest działaniem zarezerwowanym dla sądu orzekającego, a jednocześnie mogło nakierować biegłego na określony kierunek wydanej opinii uzupełniającej i stanowi o nieważności postępowania w sprawie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty na przesłankach z art. 398⁹ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c.

Dla przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w związku z występowaniem w sprawie istotnego zagadnienia prawnego konieczne jest przedstawienie problemu o charakterze abstrakcyjnym, nierozstrzygniętego w dotychczasowym orzecznictwie i wymagającego pogłębionej wykładni. Zagadnieniem prawnym jest bowiem zagadnienie, które wiąże się z określonymi przepisami prawa materialnego lub procesowego, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia konkretnej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Wskazanie na zagadnienie prawne uzasadniające wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez jego sformułowanie jako problemu prawnego wymagającego rozstrzygnięcia, określenie przepisów prawa, w związku z którymi powstało i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do rozważenia, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z dnia 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z dnia 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, poz. 51; z dnia 10 stycznia 2012 r., I UK 305/11, LEX nr 1215784; z dnia 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z dnia 10 września 2014 r., I CSK 729/13, LEX nr 1532950; z dnia 2 grudnia 2014 r., II CSK 376/14, LEX nr 1622307; z dnia 14 kwietnia 2015 r., II PK 217/14, LEX nr 678073; z dnia 28 października 2015 r., I PK 17/15, LEX nr 2021940; z dnia 14 stycznia 2016 r., II CSK 382/15, LEX nr 2090999). Ponadto, istotnym zagadnieniem prawnym w rozmieleniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa. W

konsekwencji nie można uznać, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c.), jeśli Sąd Najwyższy zajął już stanowisko w kwestii przedstawianej w skardze i wyraził swój pogląd we wcześniejszych orzeczeniach, a nie zachodzą żadne okoliczności uzasadniające zmianę tego poglądu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468; z dnia 19 stycznia 2012 r., I UK 328/11, LEX nr 1215423; z dnia 19 marca 2012 r., II PK 294/11, LEX nr 1214578; z dnia 10 kwietnia 2018 r., I CSK 733/17, LEX nr 2495968; z dnia 10 kwietnia 2018 r., II PK 143/17, LEX nr 2525398; z dnia 19 kwietnia 2018 r., I CSK 709/17, LEX nr 2486162; z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 33/18, LEX nr 2508114).

Z kolei nieważność postępowania jest uchybieniem procesowym, które Sąd Najwyższy bierze pod uwagę z urzędu w granicach zaskarżenia (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Jest to także jedna z przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.). Wniosek o przyjęcie do rozpoznania skargi kasacyjnej został oparty między innymi właśnie na przesłance z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

Skarżący odwołał się w tym zakresie do art. 379 pkt 4 k.p.c., zgodnie z którym nieważność postępowania zachodzi, jeżeli skład sądu orzekającego był sprzeczny z przepisami prawa albo jeżeli w rozpoznaniu sprawy brał udział sędzia wyłączony z mocy ustawy. W ocenie skarżącego biegłemu polecono dokonanie analizy orzecznictwa, co jest działaniem zarezerwowanym dla sądu. Specyfika dowodu z opinii biegłego polega m.in. na tym, że art. 278 § 1 k.p.c. uprawnia sąd do dopuszczenia dowodu z opinii biegłego lub biegłych, jeżeli w sprawie istnieje potrzeba wyjaśnienia okoliczności wymagających wiadomości specjalnych, a ponadto do zażądania ustnego uzupełnienia opinii złożonej na piśmie, w sytuacji gdy opinia nie jest wyczerpująca lub też gdy z innych względów, według oceny sądu, wymaga uzupełnienia lub wyjaśnienia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 marca 2020 r., I UK 131/19, LEX nr 3207992). W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy uzupełnił postępowanie dowodowe na etapie postępowania odwoławczego z uwagi na to, że jego wątpliwości wzbudziło sformułowanie zawarte w opinii biegłego w postępowaniu pierwszoinstancyjnym, iż „doznana kontuzja jedynie wyzwoliła i zaostrzyła istniejące dolegliwości w zakresie barków”. Wobec tego „polecił biegłemu, aby uwzględnił utrwalone poglądy

orzecznicze, zgodnie z którymi, przyczyna zewnętrzna występuje wówczas, gdy stanowi przyczynę sprawczą, nie musi być wyłączna, nie jest wykluczone uznanie zdarzenia za wypadek przy pracy pomimo stwierdzenia choroby samoistnej, jeżeli dochodzi do działania zespołu przyczyn o charakterze mieszanym, konieczne jest, by pogorszenie stanu zdrowia będące następstwem procesu chorobowego nie nastąpiło samoistnie, bez udziału czynnika zewnętrznego.” Do sądu należy oznaczenie problemu, który ma rozwiązać biegły oraz ocena wiarygodności opinii sporządzonej przez biegłego, co w sprawie uczyniono. Nie wiąże się to w jakikolwiek sposób z podnoszoną przez skarżącego sprzecznością składu orzekającego z przepisami prawa, co stanowiłoby o nieważności postępowania.

Nie zachodzi też druga z przesłanek przyjęcia skargi kasacyjnej wskazująca na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Sugerując potrzebę rozstrzygnięcia istotnego zagadnienia prawnego skarżący w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie nawiązał do treści przepisów prawa. Nie wyjaśnił, na czym polegają trudności w dekodowaniu zawartych w nich norm prawnych. Nie przedstawił zatem argumentacji jurydycznej, za pomocą której wykazałby, że w sprawie istnieje zagadnienie prawne cechujące się walorem „istotności” wymaganym w przypadku zagadnień, które mogą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Oba te elementy muszą być więc przez skarżącego wyodrębnione, oddzielnie przedstawione i uzasadnione. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2019 r., II UK 255/18, LEX nr 2688935; z dnia 20 października 2016 r., I PK 59/16, LEX nr 2160130; z dnia 10 marca 2016 r., II CSK 10/16, LEX nr 2009500; z dnia 26 lutego 2016 r., V CSK 518/15, LEX nr 2015640; z dnia 24 września 2015 r., II PK 27/15, LEX nr 2019527).

Tylko dla porządku nadmienić zatem trzeba, że w sprawie nie występuje istotne zagadnienie prawne związane ze zdefiniowaniem ustawowej przesłanki

wypadku przy pracy, wynikającej z art. 3 ustawy wypadkowej, tj. przyczyny zewnętrznej. Regulacja art. 3 ustawy wypadkowej w zakresie „przyczyny zewnętrznej” ma ukształtowane jednolite orzecznictwo oraz opracowania w piśmiennictwie (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2012 r., II UK 298/11, LEX nr 1214583). Wskazuje się, że przyczyna zewnętrzna charakteryzuje się tym, że pochodzi spoza organizmu człowieka i powinna wpływać ze sfery zagrożenia, jakie stwarza praca, a więc z takich okoliczności, które powstały w związku ze statusem pracownika, w przeciwnym razie zdarzenie nie nabierze charakteru wypadku przy pracy. Praca nie zawsze musi być faktyczną przyczyną wypadku, ale i wówczas powinna pozostawać przyczyną wypadku w takim znaczeniu, że pracownik nie uległby wypadkowi albo prawdopodobieństwo zdarzenia byłoby znikome, gdyby nie wykonywał pracy. Podstawowym źródłem przyczyny zewnętrznej jest bowiem praca oraz zagrożenie, jakie ona ze sobą niesie (zob. W. Witoszko: Jednorazowe odszkodowanie z ubezpieczenia wypadkowego, Warszawa 2010). Przyczyna zewnętrzna wywołuje nagłe zdarzenie, które jest zdarzeniem losowym, a więc niespodziewanym, nieplanowanym, niezamierzonym. Dlatego też przyczynie zewnętrznej przypisuje się także cechę nadzwyczajności w sensie jej nieprzewidywalności, która nie wynika z warunków pracy, ale powinna powstać wskutek zakłócenia procesu pracy. Przyczyny zewnętrzne nie muszą być jednak przyczynami wyłącznymi w spowodowaniu zdarzenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 marca 2021 r., III USK 89/2, LEX nr 3149821).

Ponadto dokonywana kwalifikacja zdarzenia jako wypadku przy pracy jest rezultatem oceny materiału dowodowego i ustaleń faktycznych w konkretnej sprawie. W tej sprawie biegły wskazał, że występujące u skarżącego zmiany degeneracyjne obu barków są wynikiem wieloletniego procesu zwyrodnieniowego i spowodowane są wieloletnią pracą związaną z obciążeniem fizycznym kończyn górnych, zwłaszcza wykonywania pracy przy uniesionych ramionach. Wobec tego powiązał wykonany u skarżącego zabieg operacyjny z zaawansowanym procesem zwyrodnieniowym, a nie ze zdarzeniem mającym miejsce w dniu 27 listopada 2018 r. Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest

sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy, co zostało zaznaczone powyżej, jest bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.). Skoro skarżący kwestionuje dokonaną przez Sąd Okręgowy ocenę dowodów i wynikające z niej ustalenia faktyczne, to zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c., uchyla się ona spod kontroli kasacyjnej.

Skarżący nie zdołał wykazać, że zachodzi potrzeba rozpoznania skargi, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.